

פרוטוקול מס' 11/ד'

מישיבת ועדת הכספים
ירושלים, יום ד', טו' בחשון תשי"ט - 29.10.1958, שעה 08.30.

בשמה ס.י.

נכח ה

- י. גורי - היו"ר
- י. אפרתי
- א. בהיר
- י. בדר
- ש. דיין
- א. הרצפלד
- מ. חזני
- א. כהן
- נ. לוין
- י. ספיר
- ז. סוזיב
- ק. כהנא
- ז. צור
- י. קדגמן
- א. תלמי

ש. בזק - מזכיר הוועדה

מוזמנים:

ד"ר ג. לוטן - מנהל כללי של המוסד לביטוח לאומי

סדר-היום:

שינוי שיעורי דמי הביטוח הלאומי;
אישור הקצבת הממשלה למוסד לביטוח לאומי.

- - - - -

היו"ר י. גורי:

אני פותח את הישיבה.

(היו"ר קורא את מכתבו של מנהל המוסד לביטוח לאומי
ד"ר לוטן מיום 3.8.58 בדבר הקצבת האוצר לפי סעיף 42(א) לחוק הביטוח הלאומי
וכן את סעיף 42 לחוק הביטוח הלאומי, תשי"ד - 1953).

אני רוצה להבין את הסעיף הזה. המחוק התכוון
מלכתחילה להפקיד בידי שר העבודה את הסמכות לקבוע באיזו שנה יופחתו דמי
שיעורי התשלומים מ-3.3% ל-3.1% ומ-2.9% ל-2.7%. כלומר זוהי סמכותו
האכסרלוסיבית של שר העבודה. וכשהוא מחליט הוא צריך להתייעץ עם שר האוצר
ולקבל את אישור ועדת הכספים של הכנסת. אם ועדת הכספים של הכנסת מסרבת
לאשר זאת, הדבר איננו מקבל תוקף, ולהחלטתו של שר העבודה אין תוקף. האם
זוהי המשמעות?

ד"ר ג. לוטן:

התנאי הראשון הוא ששר העבודה יודיע על השנה שהחל
מסנה מקציבים בפעם הראשונה הקצבה למוסד לביטוח
לאומי. כך היה הדבר בהתחלה, כאשר החוק הוכן. אז ראו מראש את השתתפות
האוצר. אחר כך טען האוצר: אינני יודע עדיין החל סמתי יתחיל האוצר להשתתף
למעשה. אז נתנו לשר העבודה את הסמכות להגיד שהחל משנה מסויימת ישתתף
האוצר, וזאת באישור ועדת הכספים של הכנסת ובהתייעצות עם שר האוצר. בתקציב
המדינה לשנת 1958/59 נמצא בפעם הראשונה סכום של 3 מיליון לירות, השתתפות
האוצר בתקציב. עכשיו השר צריך לפדסם זאת, לאחר התייעצות עם ועדת הכספים.

היו"ר י. גורי:

פירוש הדבר שהסמכות של הממשלה והכנסת חולקה בענין
זה בין שר העבודה וועדת הכספים. היא הופקעה
מהממשלה ומהכנסת ונמסרה לוועדת הכספים ושר העבודה. היא חולקה ביניהם לא
באופן פרופורציונלי שווה, כי ועדת הכספים יכולה לסרב. אם נניח באופן
היפותטי שוועדת הכספים מסרבת לאשר - הרי לסמכות הזו אין כל משמעות. כך
צריך להבין את תוכנו של הסעיף הזה.

ד"ר ג. לנטון:
 זה נכון. המחוקק בחר פה בדרך מאד כבדה, שפעם אחת יש הזכות האכססלוסיבית של הכנסת לאשר בכלל את התקציב, לכלול בתקציב את ההקצבה. אבל מה רצו לעשות פה? פה היתה בעיה משפטית והיא: הואיל והמחוקק לא רצה לקשור את הרצון של הכנסת לשנים רבות, כי אין לו זכות כזו, הוא חייב את הכנסת על פי הודעת שר העבודה, ובדרך זו יש לפעול.

הי"ר י. גורדי:
 אנחנו נכנסים כבר למעגל של השתתפות שתיקבע מדי שנה בשנה. השנה היא השנה הראשונה, לאחר ארבע שנות פעולה. בשנה החמישית הזאת מתחילה ההשתתפות, ראשיתה מצער ואחריתה ישגא.

י. אפרתי:
 אני מבין שהורידו כאן את דמי הביטוח בכמה סעיפים. מענין אותי לדעת באיזה סעיפים; ושנית אני רוצה לדעת מדוע הורידו, על-מנת שהשר ישתתף בזה? מה גרם לכך שאנחנו מורידים ודורשים השתתפות מהממשלה?

ז. סוויצ'ב:
 יש לברר מה הניע בזמנו להכניס תנאי כזה בחוק, שעקב השתתפות הממשלה בקרן ביטוח לאומי, יורידו את שיעורי דמי הביטוח. נשאלת השאלה מדוע ההצמדה האוטומוטית הזאת? מדוע זה לא ניתן לבדיקה מה מצב הקרנות, האם יש הכרח להוסיף? יכול להיות שהרזרבה היא כה גדולה ומספיקה, או שהיא קטנה; מדוע האוטומוטיות הזאת?

אני מבין ש-3 מיליון לירות מתאימים ל-10%, ש-3 מיליון לירות הושקעו לפי 10% מההכנסות של המוסד לדמי ביטוח זיקנה ו-45% מהכנסות המוסד מדמי ביטוח אמהות. כאשר מדובר פה על הכנסות, 10% מההכנסות ו-45% מההכנסות, הרי זה 10% ו-45% מסך הכל פרמיות, מסך הכל התשלומים שצבנטיים לקופה, או שזה 10% מההכנסה נטו שנשארת בסוף השנה, אחרי התשלומים למבוטחים? מהו הבסיס לחישוב הזה?

ד"ר ג. לנטון:
 הקשר בין ההקצבה לבין ההפחתה - בתחילה הניחו דמי ביטוח לענף זיקנה ושארים בשיעור של 2.5% יספיקו. וחשבו שאם הממשלה תקציב את חלקה, אפשר יהיה להפחית באותה מידה את השתתפותם של המעבידים והעובדים. היום השתתפות המעבידים בביטוח היא 1.5% מהשכר, והשתתפות העובדים - 1% מהשכר. פה מופיעים מספרים אחרים, כי מצורפים כאן דמי ביטוח אמהות שלא השתנו.

בינתיים גדל מעל המשווער מספר מקבלי קיצבות זיקנה. המספר מגיע עכשיו ל-38 אלף יחידות, כלומר יותר מ-50 אלף נפש. הואיל וכך, הרי אנחנו רחוקים מאיזון אקטוארי של התקציב, ולכן אנחנו צריכים לא רק להקטין, אלא אנחנו צריכים למעשה להגדיל. אולם הדיון על ההגדלה אדם צפתיים. מועצת המוסד לביטוח לאומי הסכימה שעל אף הקצבת האוצר אין היא נודשת שום הקטנת השיעורים. הואיל ויש מספר כל כך גדול של מקבלי קיצבה, אין מקום להפחתה, על אף שהיא מקבלת 3 מיליון לירות.

לא תהיה הפחתה, אלא אנחנו עושים אקט אחד. במידה ששר העבודה יפרסם על השתתפות האוצר, אז צריך יהיה להודיע על הפחתה. אנחנו אומרים ששיעור דמי הביטוח לא ישונה.

אם אנחנו מדברים על העול שקיים למעשה על המוסד לביטוח לאומי, עקב חובתו של המוסד לשלם קיצבות זיקנה, הרי יש פה גרעון של 250 מיליון לירות. בזה כלול גם בני הצעיר בן ה-18, שיהיה זכאי לקיצבת זיקנה כשיגיע לגיל 70.

ההכנסות השוטפות של הענף השנה הן עוד גדולות מההוצאות. אבל המיסון, אם איננו רוצים לסכן את בטחון הענף הזה, יש לדאוג לא לאיזון ההתחייבויות לגבי ההכנסות, אלא בכל זאת להגדלת הקרן.

ג. גרדי:
 כמה שנים עוד תהיינה ההכנסות גדולות מההוצאות?

ד"ר ג. לנטון:
 אנחנו מביחים שבערך עוד 5 שנים, עם ההקצבה של האוצר. אבל לולא היינו עושים עכשיו את הפעולה הזאת, אז ההתאפסות של הקרן, זאת אומרת כשהרזרבה תגיע לאפס, תהיה מהירה הרבה יותר, ואז העול השוטף לכל שנה ושנה עלול להיות כה כבד שהוא יוכל להביא להכבדה ניכרת על המשק הלאומי.

ז. סוויצ'ב:
 ובכן מה אתם חושבים לעשות היום כדי לא לעמוד במצב כה חמור בעבור מספר שנים?

ד"ר ג. לזטון:

אנחנו חושבים שהקצבה המבוקשת פה, הנמצאת בתקציב, תעזור לנו מאד. אנחנו גם שואפים במשך הזמן להגדלה צנועה מאד. אם נגיע עכשיו להגדלה שעליה מתקיים דיון במועצה, אנחנו רוצים להגיע לכך שלכל היותר פעם בחמש שנים יהיה צורך באיזון עליה שהיא, והיא תמיד צריכה להיות קטנה מעליה ב-1% של דמי הביטוח. זה יפתור את בעיית הגרעון של דבי מיליארד לירות.

הכוונה היא הכנסה מדמי ביטוח, לא הכנסה שנשארת אחרי חסלום הגימלאות.

היו"ר י. גנרי:

לפי עניות דעתי, אם מותר למתוח ביקורת על המחקר, נעשה פה משגה. אולי אפשר לתקן אותו. מה פירוש הדבר הקטנת דמי הביטוח והעברת העול על האוצר פירושם שהאוצר ישלם את זה מהמסים של האזרחים, ולא מהמסים של חלק מהאזרחים, אלא כמעט של הרוב המכריע של בוגרי המדינה, המסוגלים לשלם מסים. הוא לא צריך לשלם את זה ממענקים וממתן מגביות ומילונות, אלא מהמסים. אז מה הוא עשה כאן? הוא מנטיף לבם להקל את העול על-מנת להטיל זאת ביד אחת בצורה אחרת. אינני רואה בזה כל הגיון, ביחוד שאפשר היה לראות מראש שכעבור מספר שנים יעמוד המוסד בפני בעיה המורה מאד של איזון תקציבו. ולכן לדעתי נעשה משגה, ומכל מקום אפשר היה להשאיר את זה פתוח בלי לפגוע בחוק. אילו נתברר שיש מצב כזה שאפשר להקל, נטיף מפור לעשות זאת. למה צריך המחקר להתחייב מראש שבבוא השעה האוצר יטיל על עצמו את העול הזה, יפחיתו את דמי הביטוח?

במדינה שלנו, שבה רואים מראש שהיא תימצא תמיד במצב מתוח מבחינה תקציבית, אין הגיון לעשות זאת. אינני מבין את הגיונו של הסעיף הזה. הייתי מכניס הצעת תיקון בחוק. אני חושב שצריך לקחת יוזמה בענין זה ולהפנים הצעת תיקון בחוק.

ש. דיין:

כמה דמי ביטוח צריך יהיה להוסיף על-מנת לשחרר את האוצר מעול זה? האם המוסד יכול להגיד: איננו מקבלים מהאוצר, אלא נטיל זאת על המבוטחים?

ד"ר ג. לזטון:

הכנסת כבר אישרה את ההקצבה הזאת, היא חלק מהתקציב המאושר לשנה זו. ברור שעכשיו צריכה ועדת הכספים לאשר למעשה עוד פעם לא את ההקצבה, אלא את זכותו של שר העבודה להודיע על ההקצבה. ועדת הכספים צריכה להסמין את שר העבודה לפדום את ההודעה הזאת. אם היא לא תסמין את שר העבודה להודיע על כך - אז יהיה בתקציב הנוסף לשנה זו גרעון של 3 מיליון לירות.

ש. דיין:

אני מציע לאטיל על המבוטחים את 3 המיליונים האלה.

ד"ר ג. לזטון:

פירוש הדבר הוא שאנחנו צריכים להגדיל את דמי הביטוח. זוהי דרך מסובכת מאד. יושב-ראש הוועדה המבדיל כבר מהי הדרך כדי לכסות זאת. ברוב ארצות העולם מקובל שהממשלה משתתפת מתקציב בתקציב הפיתוח. זה לא רק המבוטחים והמעבידים, אלא גם הממשלה מאוצר המדינה. באופן כלכלי קשה לקבוע איזון דרך עדיפה, זה תלוי בשיטת המסים. יכולה להיות פעם שיטת מסים הרבה יותר צודקת משיטת תשלומי הביטוח, כי שיטת המסים ביחס למס הכנסה היא פרוגרסיבית. תוספת השיעור היתה צריכה להיות 1/4%.

ש. דיין:

הצעתי המעשית היא לשחרר את האוצר ולהטיל את 3 המיליון האלה על המבוטחים בדרך פרוגרסיבית שתימצא.

היו"ר י. גנרי:

מה שאמרת קודם היה בכיוון זה, שבכלל היה זה משגה מלכתחילה להפנים באוק סעיף כזה, לחייב את האוצר להשתתף על-מנת להקטין את השיעורים. מתברר שצריך לפעול בשני הכיוונים: גם השתתפות, ואף על פי כן אין אפשרות להקטין. יותר מזה: באופן שהיה צורך עוד להגדיל את השיעורים ולפרנס את הביטוח הלאומי משני מקורות נאמדי: גם לקבל השתתפות מהאוצר וגם להקטין את השיעורים. ובכך מלכתחילה צריך היה להשאיר את הדבר הזה פתוח, אולם זה לא נעשה. אף על פי כן אני לא יכול להטעים שעכשיו, אגב הדיון הזה, לפתור בעיה יסודית שצריך לדון עליה במפורד.

ג. סרני:

כל הקרנות של הביטוח הלאומי או חלק ביכר מהמסכומים האלה מועבדים לרשות האוצר, משקיעים את הרזרבות של קרן ביטוח לאומי בניירות ערך ממסלתיים, ביילווה לאוצר. פירוש הדבר שאפשר לבוא ולהגיד שאם הממשלה היום משתתפת בקרנות בסכום של 3, 5 או 10 מיליון לירות, ואת כל הכסף היא למעשה מקבלת לרשותה לתקציב הפיתוח, הרי היא מלווה לעצמה והיא נושאת גם בתשלום הריבית לקרנת קרן הביטוח הלאומי. אז הסכום לא צריך להבהיל אותנו, שהממשלה נושאת בעול של 10 מיליון לירות. למעשה אנחנו

ד"ר ג. לונדון:

אתה צודק בזה שהאוצר אינו חייב להעביר את הכסף הזה במזומנים בשנה זו למוסד לביטוח לאומי. אבל ברור שהקצבה הזו מגדילה את החובות של המדינה, והמדינה עלולה להידרש על-ידי הביטוח הלאומי בעוד 12 שנה להחזיר לביטוח הלאומי את הסכומים האלה. קיים הסכם בין המוסד לביטוח לאומי לבין האוצר, אשר לפיו המוסד לביטוח לאומי מלווה לאוצר את יתרות ההכנסות לתקופה של 8 שנים בכל פעם. יש פה התחייבות אמיתית ויש גם התחייבות לשאת הריבית. מה שבכון הוא, להסכים אינו דרוש למשך היום-יומי של המוסד הזה; זוהי השקעה קונסטרוקטיבית של המוסד, והאוצר משתמש בה כדי לפתח את המשק הלאומי, כי זה מופיע בתקציב הפיתוח.

ז. סרנייב:

אם בין כה וכה יתהווה גרעון בקרן כעבור 8-10 שנים, האם אין להניח שהמדינה תצטרך להוסיף?

ד"ר ג. לונדון:

כל המדיניות הכספית המשותפת של המוסד ושל המדינה צריכה להיות מכוונת למנוע קפיצות גדולות, זאת אמרת לחלק את העול גם בתקופת הזמן כך שהוא לא יכביד על המשק הלאומי.

היו"ר י. גורדי:

בהמשך להערתי הקודמת ברצוני לומר: הייתי מעדיף שהאוצר יקבל סכום יותר קטן כמלווה ויכניס לתקציב. זה יותר נשוי. כי במבנה התקציב שלנו כיום, קבלת מילווה מסוג זה בייחוד, זה רישום עצום בתקציב, שאמנם צריך יהיה להחזיר אותה בטווח ארוך של זמן. יש דרך הרבה יותר פשוטה: מכניסים כך וכך מיליונים מהמוסד לביטוח לאומי. הייתי מעדיף את המהלך הזה. אני יודע שהתקציב השנה נמצא במצב די מתוח; במספר יש גם איזה תקציב נוסף שעוד לא ידוע מה תוכנו, מה שיעור ההוצאה שלו ומה קורות הביטוח.

א. בהיר:

הערתי האחרונה של יושב-ראש הוועדה עומדת בסתירה למדיניות שאתה תובע בכלל בקשר עם עניני ביטוח. בזמן הדיון על התקציב הצבעת על כך שהענין של הפנסיה התקציבית זה דבר שלילי, כי זה מטעה אותנו. בינתיים אנחנו לא מכניסים שום סכומים בתקציב הרגיל בשביל הפנסיה, אבל כשיגיע הזמן לשלם - תקציב המדינה יפוצץ בבת אחת. אמרת שהיית בוחר ליצור קרנות של פנסיה ולהשקיע אותן בפיתוח המשק, דבר שנותן את הנסיים לעתיד לתשלום הפנסיה. אני תומך בדעיון הזה ביסודו. על כן לא בינתיים את גישתך כאשר הבעת עובשיו בדברין האחרונים בקשר למוסד לביטוח לאומי. אני יודע שהתקציב שלנו הוא מתוח, הוא תמיד יהיה מתוח, אבל לא תהיה זו מדיניות צבונה מצדנו אם נוציא ממנו דברים שהוצאתם היא רק הוצאה זמנית. דעתי היא הפורמלית: במידה שהוא יהיה יותר מתוח, אזלי זה יבדיל אותנו לחפש דרכים לייצורם הנוספים. על כן באופן כללי נדמה לי שהגיוני יותר, במידה שהחשבון יישם זאת, להכניס את שלושת המיליונים האלה לתקציב ההוצאות הרגילות. יכול להיות שזה יסתום אפשרות לעשות הוצאות אחרות; מצד שני להכניס את שלושת המיליונים האלה לתקציב הפיתוח. כל העברה של מיליון לירות מהתקציב הרגיל לתקציב הפיתוח לגבי דידי היא חיובית. דעתי זו ידועה מזמן הדיון על התקציב גם לגבי סעיפים אחרים, שמסתכמים ב-15 מיליון לירות, שמקומם היה בתקציב הפיתוח ולא בתקציב הרגיל.

היו"ר י. גורדי:

מה שאמרת אמרתי לא מתוך אספקט של מדיניות לטווח ארוך. הערתי צמודה לתקציב 1958/59. הערתי מה שהערתי בקשר לדבר שנמסר לי בינתיים, ואינני משתמש בידיעה הזאת כי היא לא תחת ידי באופן רשמי, שיתכן מאד שבאשר יבוא התקציב הנוסף, יופיע מחדש הדיון בענין זה הקשור עם הביטוח הלאומי.

אשר למדיניות בכלל - אינני חוזר בי ואני לא חולק

על מה שאמרת.

אני רוצה לשאול את ד"ר לונדון אם במגע עם האוצר

בשמועות האחרונות בתעוררה איזו בעיה הקשורה בביטוח לאומי בקשר לתקציב 1958/59 או לא?

א. הרצפלד:

ברצוני לומר שאין להתלונן על הקרן הזאת, אולם יש לי כמה הערות לגבי הסכומים שאתם משלמים. לדעתי הסכום של 38 לירות המשתלם לזוג איננו מספיק. בענין זה צריכה לבוא יוזמה מצדכם.

יש לי הזדמנויות רבות להיפגש עם זקנים, ואני יודע מה זה בתי-אבות בארץ. מדי שנה בשנה יש להוסיף סכום מסוים, ולא לעמוד כל הזמן מבחינה זו על מקום אחד. ולדעתי יש אפשרות כזאת.

ההסבר שקיבלנו מד"ר לוטן רק מחזק את הנחתי זו. אם אומרים שאמנם אנחנו צריכים לאשר, אבל זה מותנה במשא ומתן עם שר האוצר, פירוש הדבר שמצב התקציב אינו כזה שלאחר שהכנסת אישרה 3 מיליון לירות, הדבר הועמד בסימן זה והוא מתנה את זה בהגדלת שיעורי הביטוח. לא זו בלבד שלא יפחיתו, אלא הוא תובע להגדיל. הבעיה התקציבית מזדקרת פה במלוא משמעותה. ולכן אני שולל את ההצעה לאשר את זה בתנאי.

י. ספיר: נמסרה לוועדת הכספים סמכות ביחס לגודל ההקצבה. החוק קובע 10% ו-45%. אם יתברר שסכום ההקצבה שנקבע ל-3 מיליון לירות הוא קטן מהסך הכל של 10%...

היו"ר י. גורי: אם נגיע למסקנה שיש צורך ב-5 מיליון לירות - אז מתקציב לתקציב, בתחום שנת התקציב, אנחנו חופשים להחליט אפילו על סכום כפול ויותר. עד לאישור התקציב של שנת 1959/60 הסמכות הזו נתונה בידי ועדת הכספים.

י. ספיר: אילו לא היתה בקשה להעלות, צריך היה לשנות את החשבונות של כל אלה שהספיקו לשלם במשך 9 חודשים את הפרמיות שלהם. מאחר שרוצים לא לשנות - טוב. אם יחליטו כך, לא יהיה קושי.

אבל בא עכשיו דבר שני: מתי יתברר אם הסכום של 3 מיליון לירות מתאים לסך הכל של 45% - בתום שנת הכספים 1958/59. השינוי שיבוא יכול לבוא רק בשנת הכספים 1959/60, כאשר הממשלה תודיע לנו: יש חוק, ולפיו יוצא שהסכום של 3 מיליון לירות לא הספיק, לכן בהתאם לכך תאשרו. זאת אומרת שהדיון על 1959/60 יהיה ללא שינוי; התקציב של 1959/60 יאושר באיזה סכום שהוא ששר העבודה או הממשלה יציעו. ושוב לא יהיה לו קשר עם הסך הכל החשבוני. אחד כך ועדת הכספים תצטרך להחליט. אז באה הודעה ששר האוצר מתנה תנאים. לפי החוק הוא יכול להתנות תנאים, אבל פה מתעוררת שאלה אחת. פה נמסרה סמכות לוועדת הכספים, שהיא יכולה לעשות 3 מיליון ל-5 מיליון. מאין תיקח את הכסף? היא יכולה להעביד מסעיף לסעיף. אז אני שואל: כיצד נכנסת פה ועדת הכספים בסמכות אבסורדית שהיא למעלה מהממשלה, והיא תעשה ש-3 מיליון ייהפכו ל-5 מיליון לירות?

נדמה לי שלעת עתה, עד שיתחיל הגרעון, למעשה כל סכום שנכנס לתקציב במסיבות הקיימות בהקצבה, צהפך למחדתו כהלואה לאוצר, כי המוסד מלווה את הכסף לממשלה. ולכן לא ברור לי לגמרי איך תהיה פה הפעולה של ועדת הכספים כדי לבצע את החוק.

י. קדגמן: כדי לבצע את החוק, אנחנו למעשה לא נתבעים לשום דבר מיוחד במינו. כשצריכים מנכ"ס מאתנו עכשיו 1.4% צביטוח לאומי. זה יישאר כך גם בעתיד, לתקופה של עד גמר התקציב. בינתיים אנחנו לא נתבעים להעלאה. מה טוען המוסד לביטוח לאומי? היינו צריכים לשלם בהתאם להקצבת האוצר 1.3%. במקום שאנחנו משלמים 1.4%, והמעבידים - 2.7% במקום 2.9%. אנחנו מתבקשים לאשר את הקיים, זאת אומרת שלא תהיה הקטנה. האזרח למעשה לא ירגיש בכל הפעולה הזו שום דבר, הוא לא יקבל את ה-0.4%. מציעים להציל את המוסד מגרעונות.

אני מציע לאשר את הבקשה.

היו"ר י. גורי: הייתי מוכן לאשר זאת אילו לא נאמר לנו שזה עוד כפוף לתביעת שר האוצר להגדיל. אין לנו כל צורך למהר, נשמע את תוצאות המשא ומתן ואחר כך נחליט מה שנחליט. מדוע עלינו לאשר דבר שממילא אינו מקבל תוקף למחרת היום?

י. ספיר: סעיף 45(א) לצוק הביטוח הלאומי מדבר על כל מקרה, ללא קשר עם ההקצבה. סעיף (ב) אומר: שונה שיעור דמי הביטוח מכוח סעיף קטן (א), ושאי שר העבודה, באישור ועדת הכספים של הכנסת ובהסכמת שר האוצר, לשנות את שיעור הקצבותיו של האוצר למוסד לפי חלק זה.

בסעיף 42 נאמר דבר הפוך: ושאים להקציב הקצבה; משהיתה הקצבה - זה מחייב הפחתה אוטומטית, שינוי שיעורי דמי הביטוח. אינני בטוח אם אין פה סתירה משפטית.

ד"ר ג. לוטן: ועדת הכספים תידרש לכלול הפרש בין הסכום שהוקצב בעד השנה שעברה לבין הסכום שהיו צריכים להקציב, על פי הודאת החוק, בתקציב של השנה הבאה. את ההפרש הזה שייחוצר מכניסים בהקצבה נוספת לתקציב בשנה שאחרי זו, ובצורה כזו פתר המחוקק את הבעיה שעורר חבד הכנסת ספיר.

אשר לשאלה השניה - סמכותה של ועדת הכספים להחליט
מתי זה נראה לה נכון. אני רק רוצה להגיד שהיתה הסכמה מצד משרד האוצר,
שמבקשים את ועדת הכספים לאשר את ההקצבה. ופה אני רוצה ציין לנימוק
חשוב אחד שהושמע על-ידי היושב-ראש. הוא הטיל ספק בכך אם נכונה המדיניות
להקציב עכשיו כספים שולוו אחר כך מיד לשר האוצר לתקציב הפיתוח. צריך לעשות
הכל כדי שכיטוי הגרעון לא יידחה לתקופה ארוכה, בה יהיה העול כל כך כבד
שזה עלול באמת להוות סכנה למשק הלאומי. זה יותר טוב, ובזה שכנענו את
שר האוצר. הוא הסכים, הוא רק רוצה להגדיל את החסכון על-ידי העלאת שיעורי
דמי הביטוח. אם עכשיו ועדת הכספים תאשר זאת ושר העבודה יפרסם - זה מחייב
את הממשלה והכנסת לכל העתיד.

ש. דיין: בקשר להצעתי - אני מציע להזמין את נציגי האוצר.

מ. קלמר: האם בדעת המוסד להכניס שינויים בחוק, המפלה בין
עובדת ובין עקרת בית שגם כן משלמת דמי ביטוח,
בקשר לדמי לידה. אני חושב שיש כאן אפליה בין אשה לאשה. גם לעקרת בית
שאינה עובדת במקום עבודה יש הוצאות. הייתי רוצה שגשגה את זה. אני
יודע שיש תסיסה בין המבוטחות בענין זה.

ד"ר ג. לוטן: החוק מעניק זכות למענק לידה לכל יולדת ללא
יוצא מן הכלל; דמי לידה - לאותן הנשים שמפסידות
שכר או הכנסה, אם הן עובדות עצמאיות, כתוצאה מהלידה. ההוצאות הקשורות
בעצם הלידה מכוסות בחלקן על-ידי מענק הלידה שניתן לכל אשה. ברור שגם
עקרת הבית אינה משלמת דמי ביטוח על-מנת לקבל את הזכות לדמי לידה, כי אין
לה ההפסד הזה בשכר או בהכנסה.

ש. דיין: מה דין חקלאית עצמאית בענין זה?

ד"ר ג. לוטן: היא מקבלת זאת. אם היא חברה מושב עובדים או
בעלת משק חקלאי, כשהיא באה ללדת היא זכאית לדמי
לידה במשך 12 שבועות במזומנים. היא מקבלת במזומנים 75% מהשכר או ההכנסה
שלפיהם שילמה דמי ביטוח.

י. ספיר: איך מעריכים שכר של עצמאית כזאת?

ד"ר ג. לוטן: היא משלמת מס הכנסה, ולפי הבסיס של מס ההכנסה
היא משלמת דמי ביטוח. אם המדובר באשת חקלאית
שאינה פעילה במשק החקלאי, היא זכאית אך ורק למענק לידה ולא לדמי לידה,
כי היא אינה מבוטחת ואינה משלמת דמי ביטוח.

מ. קלמר: ישנן עקרות בית שמשלמות דמי ביטוח; מדוע אין
הן זכאיות בדיוק כמו האשה החקלאית העצמאית לקבל
זאת?

ד"ר ג. לוטן: ביטוח ברשות מתייחס רק לביטוח זיקנה ושארים
ולא לביטוח אמהות. זאת אומרת שהנשים שהן עקרות
בית מבוטחות רק בביטוח זיקנה ושארים, לא בביטוח אמהות.

ש. דיין: חברה במושב עובדים, שהיא שותפת ועובדת במשק -
כיצד אתם רואים אותה, רק כעוזרת או כעצמאית?

ד"ר ג. לוטן: כעובדת עצמאית הזכאית לדמי לידה.

א. תלמי: מה מעמדה של חברה בקיבוץ? אני מבינה שאחוז
מסויים אתם מודידיים.

ד"ר ג. לוטן: חברה קיבוץ נחשבת כמו חבר קיבוץ, כעובד שכיר
לצורך החוק הזה, לכן היא זכאית לדמי לידה כמו
כל עובדת העובדת עבודה עצמאית או בעבודה שכירה. היא מקבלת 12 שבועות דמי
ביטוח. אחרי שיהיו שמונה, זה יהיה מושגת על מס הכנסה.

י. קדגטן: לפי החוק, מקבלי פנסיה המגיעים לגיל 65, החוק
מגביל בהכנסה שאינה עולה על 100 לירות לחודש
ויש הפחתת סך שעות העבודה בחודש לחצי. ישנם עובדי המשק, הקשישים
והמזוגלים, שהכנסתם אינה מגיעה ל-100 לירות לחודש, אבל זה מתחלק לחודש
עבודה שלם, תוך עבודה של 4 או 5 שעות ליום. היו מקרים שנשללה מאנשים
הזכות לגימלה, כי לא בא קיצור זמן העבודה במשך החודש, לא לקחו בחשבון
שאחודש מבחינת שעות העבודה הוא רק מוציאת או פחות ממחצית שעות העבודה.
זאת אומרת ההכנסה אינה עולה על 100 לירות; סך שעות העבודה בחודש הוא מוטטן,
אבל זה מתחלק ל-24 יום. אני חושב שזה לא מוצדק, זה גם לא בהתאם למהות
החוק שמיבלנו בכנסת.

ד"ר ג. לוטן:
הפרקטיקה של המוסד היא לאשר במקרים כאלה קיצבת זיקנה לזקנים שמועסקים ב"המשקם", כי אנחנו רואים בהם אנשים שצמצמו את שעות עבודתם, הם לא עובדים יום שלם אלא רק חמש שעות ביום, והכנסתם אינה עולה על המינימום שנקבע בחוק. לגבי בודד המינימום הוא 75 לירות, ולגבי נשוי - 100 לירות. פה משתתפת המדינה פעמיים בהחזקתם, באמצעות "המשקם", שרוב תקציבו בא ממשרד העבודה, וגם על-ידי הביטוח הלאומי. הכנסתו של זקן נשוי מגיעה בצורה כזו ל-170 לירות לחודש.

מ. קלמר:
בנוגע לאותם הקשישים שהיו כבר מעל לגיל בזמן שנתקבל החוק היה תיקון. בעתונות נתפרסם שזה לא הוסיף. האם לא רצוי לכלול את מספר הקשישים הזה במסגרת אותם אנשים שמקבלים את הגימלאות?

י. קרנמן:
זוהי פרשה מאד כאובה בארץ. אינני יודע כמה אלפים לא נכללו בביטוח כיוון שהיו מעל לגיל, והיתה אי-שביעות רצון בכנסת. מצאנו לזה סידור. התיקון לא היה לפי רוח הדברים שנאמרו בוועדת הכספים ובוועדת העבודה. הכוונה לא היתה שהם יקבלו מהסעד את הסכומים הללו, אלא שיעשה סידור מיוחד של גיוס אמצעים משותפים, ושהם יקבלו את הקיצבה מהמוסד לביטוח לאומי כמו כולם. גם הסוכנות וגם מלבן צריכים להשתתף בזה. האם אין אפשרות לתקן את הדבר ולתת לזה צורה נאותה, שבכל זאת אותם אלפי אזרחים, שיחד אתנו עברו את התקופה הזו אבל היו כאילו מעל לגיל, יקבלו מה שמגיע להם?

ד"ר ג. לוטן:
מספר האנשים שמעל לגיל הביטוח, כלומר מעל לגיל 71 או 72 שנה, הוא 40,000, כך שאינם כלולים, גיביהם נשיא המדינה וראש הממשלה, שהם מעל לגיל הביטוח. זה כולל עולים חדשים. פה תהיה בעיה יותר חמורה, כי הגיל הקובע כעת הוא 60 לגברים ו-55 לנשים.

הצעתו של חבר הכנסת קלמר עמדה לעתים קרובות לדיון בכנסת, והיא קבעה שאין ביכולת הממשלה לכלול אותם. משום כך הבאנו הכנית מצומצמת יותר, ואני יכול להודיע שהתכנית הזו נתקבלה לאחר התלבטויות רבות והיא כבר מבוצעת. כ-4,000 יחידות מתוך המספר הזה של 40,000, שהם הזקוקים ביותר, מקבלים עכשיו מענק זיקנה בשיעור קטן במקצת מהשיעור של הביטוח הלאומי, 35 או 27 לירות; הם מקבלים את המענק באמצעות המוסד לביטוח לאומי. ההזדקקות נקבעה על-ידי הלשכה הסוציאלית, זהו תפקידה, אחר כך זה מאושר על-ידי ועדה משותפת של משרד הסעד, מלבן והסוכנות, והם נותנים הוראת תשלום למוסד לביטוח לאומי, שמבצע את התשלום בדיוק באותה הדרך כמו שהוא מבצע תשלום אחד.

זה בא מתקציב משרד הסעד, מלבן והסוכנות היהודית. משרד הסעד בוודאי יבקש הגדלת הסכום לקראת השנה הבאה, כדי לכלול את כל אותם הזקנים שבשבילם זה הפרחי. במסגרת התקציב הקיים נוכל להגיע ל-6,000. אם נגיע ל-8,000 או 10,000 - אפשר יהיה לבטוח את כל המקרים הדחופים, ואז נוכל להיות בטוחים שהזקוקים ביותר ייכללו במסגרת החוק.

היו"ר י. גורי: אני מודה מאד לד"ר לוטן על ההסברים שנתן לנו.

היו"ר י. גורי:
בהמשך לדברים שסיפלטנו בהם אתמול על סדרי עבודתה של ועדת הכספים - אני רוצה להציג בפניכם את סדר היום של הוועדה לטווח של מספר חודשים, מה הן השאלות העומדות בפנינו. אם תהיינה לחברי הוועדה הצעות לדון בנושאים מסויימים, טוב לעשות זאת כאן כדי שנוכל לבוא בדברים עם הגורמים הנוגעים בדבר כדי לקבוע לנו סדר היום.

עלינו לסיים את דיון החשבון של נגיד בנק ישראל. היתה הצעה לסדר היום, בדבר מכירת מפעלים ממשלתיים, שהועברה לדיון בוועדת הכספים. על כך יהיה דיון רחב למדי. כן עלינו לדון במשכורת הדיינים; שינויים בתקציב לשנת 1958/59; בירור שאלות בעקבות הסיכומים לדו"חות מבקר המדינה (הצעות הוועדה לדו"חות 7-8 מס' 2 ו-3); הפעלת סמכויות בנק ישראל על פעילות אשראי מאורגנת מחוץ למערכת הבנקים, גם כן הצעה לסדר היום שהועברה לוועדת הכספים; סניית מבקר המדינה בדבר דירוג מקצועי לעובדי הביטוח; דו"ח מבקר המדינה על סעיף התקציב "עידוד היצוא"; אל על; מצבן של אגודת אשראי הדדיות לאור הגבלות האשראי; רשת הפיתוח ופיתוח ירושלים (הצעה לסדר היום); מטבעות ישראל בשמות שהיו לבני ישראל בימים קדמונים בשבתם על אדמתם (הצעה לסדר היום); הצעת חוק לתיקון פקודת מס

הכנסה (הצעה לסדר היום); הפסקת המים על-ידי חברת "מקורות" במושב בטחה הצורם לשיכון קיומו של המושב (הצעה לסדר היום); תימנע (הצעה לסדר היום שהועדה לוועדה משותפת, כספים וכלכלה).

יש עוד שתי רשימות נוספות, חוקים שיועברו לכנסת ואחד כך לוועדת הכספים: חוק ערבויות לסחר חוץ; חוק אגרות מלווה הפיתוח (סדרה מס' 2); חוק הרשויות המקומיות (תוספת למס הכנסה); חוק "הב מגן (תיקון)". יש באופן תקציב נוסף, ויהיו בוודאי עוד חוקים פיקאטיים אחרים.

בשבוע הבא נוסף לסדר היום יהיה לנו דיון על השאלות הכרוכות בשיכון עולים, תכנית המימון. יש שורה של שאלות הכלולות במכלול העניינים שנדון בהם עם שר המסחר והתעשייה, והם: המאזן המסחרי, המשך הדיון על השילומים, מרכז ההשקעות (דו"ח); תכנון התעשייה. אלו הן שאלות הקשורות עם שר המסחר והתעשייה.

חוץ מזה עלינו לדון בשאלות חברת החשמל, המשק המגזרי, מנבג התקציב; אל-על; דו"ח על הפעלת צו הריבית ודו"ח כספי של ועדת העשור.

אני בטוח שהרשימה אינה מלאה, יש לנו עוד עבודה רבה שצריך לתכנן אותה.

מ. קלמר: בקשר עם הדיון עם שר האוצר בשבוע הבא, אני מבקש שנזמין גם את מנהל אגף השיכון ואת שר העבודה.

הי"ר י. גורדי: אני מסער לעצמי שאת יום ב' בקדיש לשני דברים: לשאלות לשר האוצר ולפתיחה שלו על דרכי מימון הקליטה בשיכון עולים. ברור לי שנינו ב' הדיון לא יסתיים, יהיה לו המשך.

י. ספיר: הובטח לנו הרמז מקיף בענין השיכון, לגבי היקפו, תקציביו וסוגיו.

הי"ר י. גורדי: ביקשנו גם את מאזן החובות.

את הרשימה הזו של סדר היום אשלח לחברי הוועדה, אבקש לעבור עליה, ואחר כך נצטרך לתכנן את העבודה לטווח של מספר חודשים.

מ. קלמר: אני חושב שלפגישה שבה יודיע שר האוצר על מקורות המימון, רצוי שגם שר העבודה יהיה נוכח. ירוע שמה שקרה בחודשים האחרונים, כל הסכסוכים עם החשב הכללי ומשרד העבודה, נובעים מחובות קודמים. רצוי שועדת הכספים תשמע משני השדרים כיצד ייקבע ההסדר הזה, שלא בחזקת על מה שהיא.

הי"ר י. גורדי: אינני שולל את הזמנתו, אבל בנוגע למועד ההזמנה אני מבקש להשאיר זאת לשיקול דעתי.

א. בהיר: אני מציע ליושב-ראש הוועדה שמה שאפשר להעביר ממליאת הוועדה לוועדת משנה - שיועבר.

הי"ר י. גורדי: זה מסתבר מאליו.

הישיבה הבאה בי"ז ב-10.30.

הישיבה בסתיימה בשעה 11.00.